

סנהדרין דף לט עמוד א זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא

באר יוסף פרשת אמור

חכמה ומוסר (פרק מ"ט) ר' שמחה זיסל

וזה חי' הטא של אדם הראשון שלא ידע להתרחק טן העבירה, כי שמעת לקול אשתך? ננור עליו לקרבו יותר אל העבירה, כוונת אפיך תאכל לחם? שכור חבית ושטור יינת, עמוק בצרכי חיך כדרך הטבע, עולם כמנהגו נוהג, ועכ"ז צריך שתדע כי לא, כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" רק מוצא מי ד', וזה דכה קשח מאד לעסוק בטבע, ודעתו תהי' משוטטת ברוחניות הימך הטבע.

מכתב מאליהו (עמוד 195)

העסק בדרך ארץ — למה ז

א. מאחר שמוונתיו של האדם קצובים לו מן השמים, ופרנסתו היא נס כקריעת ים סוף, איך למה עמט השי"ת על האדם את עול ההשתדלות בדרך ארץ?

בענין זה כי הגרש"ז זצ"ל (בכתביו ח"ב במאמר "דרך האמונה" ושם ח"א קי"ח, קפ"ט ועוד) שמשא ההשתדלות נתן השי"ת על האדם לנסיון, כי הנה שמחו השי"ת בעולם אשר השגחתו ית' בהסתר, ולמראה עיניו גראה כאילו הוא השולט בכל עניני פרנסתו ועסקיו כרצונו, ויכול לטעות ולומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", אמנם בתוך הסתר זה עליו להתעורר להכיר בתוך לבבו, ולהראות במעשיו, כי אין ממשלה לטבע כלל, והכל אך ורק מיד ה', ואין דבר קטן או גדול שגעשה בלי גזירתו ית', כמאמ"כ "מי זה אמר וזהו ה' לא צוה ז...", (איכה ג' ל"ג). וגם בעשותו מעשי ההשתדלות הטבעית, ידע ברור בלבבו כי אין במעשיו כלום, ורק רצונו ית' הוא הגורם, וכנה יגלה השגחתו ית' בתוך הסתר דרך ארץ: מי שיקדש השי"ת בהכירו כבודו במקום שהוא בהסתר.

ושרש זה כתוב בתורה (בראשית ג' י"ט): "כי שמעת... כונת אפיך תאכל לחם כו...", וידוע שענשי הקב"ה לא בדרך נקמה ח"ו אלא בדרך לימוד לתקן החטא, וחטא אזה"ר היה שחפץ לדעת גם את הרע, ובזה הוציא א"ע ממדרגת גן עדן, שבה נתן ממשות רק לרוחניות הזכה, ותוריד א"ע לעוה"ז — עולם הגשמיות, לראות ממשות בטבע ובגשמיות. וע"כ ראתה חכמתו ית' שתיקונו הוא אשר בהיותו בתוך הסתר זה — בתוך ההשתדלות ביגיע כפיו ע"ס דרך הטבע — יתעלה להבחין בלבבו את ביטול דמיון הטבע ואת אמת השגחתו ית'.

אמנם נסיון זה הוא מן הקשים ביותר, כי הוא בכלל העניינים אשר התחמך היסך הצורה, היינו שתומר המעשה בחיצוניותו מתנגד לכונה הרוחנית, שבלב העושה אותה, וכן בזה הלא עכ"ס מעשיו בדרך ארץ, בחצוניותם, הם מעשי השתדלות ע"פ דרך הטבע, ואם גם בשעת מעשה יכיר בלבבו את השגחתו ית', מי"מ הסכנה קרובה מאד שתכריע החיצוניות את כונתו הטובה וישאר טבעי ומגושם, אם לא יחזוק כנגדה בכל כחו בהתבוננות הכיחזון והאמונה כמו שיתבאר.

ה מ ד ג ה ה א': המדרגת העליונה בענין זה, תארם שכבר עמד בנסיון זה, וכבר הכיר שהגם והטבע שניהם כאחד נסים גלויים ממש, וידוע שאין ממש בטבע כלל, לאדם כזה אין עוד צורך לנסיון של "בויעת אפיך תאכל לחם", כי לא יוסיף לו מאומה, ואדרבא ראוי לו להשתמש בכל זמנו אך בדביקות בהשי"ת ותורתו, וע"כ כל צרכיו בעוה"ז יתניחם לו כנס ממש, נס גלוי, מאחר שאין שום ענין בהסתרת הגם נמנו, והו ענין שיתקן ר"ש בן יוחאי (ברכות ל"ה): "אפשר אדם חורש בשעת חרישה כי תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישאל עושיין רצונו של מקום מלאכתך נעשית ע"י אחריים", וכך באמת קרה לרשבי" וריא בנו כשהיו במערה, (עי' שבת ל"ג, ע"ב) "איתרויש ניסא ואיברא להו תרובא ועינא דמיא".

ספר חובות הלבבות שער ד - שער הביטחון פרק ז

ואמרו על אחד מן החסידים, שהיה לו שכן סופר מהיר, והיה מתפרנס משכר ספרותו. א"ל יום אחד:
היאך עניןך? א"ל: בטוב, בעוד ידי שלמה. ולערב היום ההוא נגדעה ידו, ולא כתב בה שאר ימיו, והיה
זה ענשו מהאל יתברך על אשר בטח על ידו.

שפתי חיים

קבלה למעשה

שלש פעמים ביום בל"ז לפנות אל הקב"ה בתפילה פרטית, הן שיצליח דרבי
בלכתי ללמוד, והן שימלא משאלותי בעסקי ובצרכי, ולא די באמירה גרידא, אלא
מתוך מחשבה והכרה שהקב"ה הוא המכין מצעדי גבר והכל ממנו ית'. התפילה אל
הש"ת מלבד חשיבותה ונחיצותה להשגת המבוקש, מזכירה ומחדירה בלב המתפלל
את ההרגשה שהכל מהש"ת, בודאי מי שירבה לפנות אל ה' יותר פעמים מהקבלה
שקיבלו תבוא עליו ברכה.

ספר
באר יוסף

פירושים וביאורים
במקרא ובדברי חז"ל
מסודרים על פרשיות התורה

חלק שני

ויקרא, במדבר, דברים
הדרנים, מילי דהספידא

חובר על ידי הגאון הגדול
רבי יוסף צבי סלנט
בן הרה"צ הר"ר יעקב יהודה זצוק"ל

מהדורה חדשה מתוקנת ומפוארת
עם הוספות רבים
אור ה'תשס"ט

אמור

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר
אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והכאתם את עמר
ראשית קצירכם אל הכהן, והניף את העמר לפני ה'
לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר
התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת
השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'

(כג. י-יט)

תשמור, ואיזה זה מצות העומר; ריש לקיש
אמר וכו', שע"י מצות העומר עשה הקב"ה
שלום בין איש לאשחו כו'; אמרי ר' אבהו
וכו' היא שעמדה להם בימי גדעון, שנאמר
ויבוא גדעון וגו' והנה צליל לחם שעורים,
מהו צליל שעורים, רבנן אמרי על שצלל (פי'
נמוקן) עליהם אותו הדור מן הצדיקים,
ובזכות מה ניצולו בזכות לחם שעורים, ואיזו
זו מצות העומר; אמר רבי שמואל בר נחמן
היא שעמדה להם בימי חזקיהו. הדא הוא
דכתיב וכו' הוי אומר זו מצות העומר; ורבנן
אמרי היא שעמדה להם בימי יחזקאל וכו',
ר' לוי אמר היא שעמדה להם בימי המן.
דאמר ר' לוי כיון שראה את המן בא והסוס
בידו וכו', אמר להם במה אתם עוסקים,
אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל
מקריבין במקדש ביום הזה וכו', א"ל קומו
דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא
דכספא, יעו"ש במדרש באוריך.

וצריך בזה ג"כ טעם, במה גדול כל כך
זכות העומר שהוא עשירית האיפה קמת
שעורים, שעמד להם לישראל בכל הדורות

יש להתבונן בזה, למה שינתה התורה כאן
במנחה זו לקרוא אותה בשם עומר, הלא
העומר הוא רק מדה מדברית והיא עשירית
האיפה, כמו שכתב רש"י כאן, וכן כתוב
בפרשת בשלח: והעומר עשירית האיפה הוא,
ואם כן למה נאמר כאן מדת העומר, ולא
אמר עשירית האיפה, כמו בכל הקרבנות
והמנחות שלא הזכיר עומר רק עשירית
האיפה, ולמה יצאה מנחה זו מן הכלל לקרוא
אותה בשם עומר.

עוד יש להבין במצות הספירה, מהו
הטעם שסופרים אותה לעומר, וכן נוסח
הברכה הוא, על ספירת העומר, והיום כך
וכך לעומר, ואם ענין הספירה הוא ליום
קבלת התורה שהוא חג השבועות (וכמו שגמ'
להגן מספר האיטון), אם כן איזה שייכות יש לזה
לעומר, במה שכל עיקר הספירה מונים לו.
ובמדרש רבה כאן (פרשת כי"ט) איתא: ר'
יוחנן אמר לעולם אל תהי מצות העומר קלה
בעיניך, שע"י מצות העומר זכה אברהם
לירש את ארץ כנען, הדא הוא דכתיב ונתתי
לך ולזרעך אתריך, על מנת ואתה את בריתי

בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומתדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו, ע"כ דבריו בקיצור.

הנה מבואר בדבריו, דטעם הבאת העומר הוא הכרת הטובה והחסד שהשי"ת עושה עמנו בהתחדשות התבואה שנה שנה, ומצות הספירה היא בעיקר למנות מיציאת מצרים, שהיא סיבה לקבלת התורה שהוא העיקר והתכלית של יציאת מצרים, ער לחג השבועות זמן מתן תורתנו, ובעצם היו צריכים להתחיל המנין מיום טוב הראשון, אלא כדי שלא לערב זה עם זכרון נס היציאה, לכן מתחילין לספור מיום שני של פסח שהוא יום השני ליציאת מצרים, אלא דמשום שאין ראוי לחשבון שיתחיל מיום שני של פסח, לכן התקינו לספור מקרבן הנעשה בו, והוא העומר, אבל עיקר הספירה הוא מיום היציאה ממצרים ליום קבלת התורה, והזכרת העומר הוא ליום הבאתו ולא להעומר עצמו.

אבל לפי זה עדיין צריך טעם למה תקנו הברכה "על ספירת העומר", כיון שהקרבן העומר אינו עיקר לעצם המצוה של הספירה; גם, לפי דעת רוב הפוסקים הסוברים שהספירה בזמן הזה, שאין לנו קרבן עומר, הוא מדרבנן, זכר למקדש שהקריבו העומר, (ומראה גם המינוח עצמו סוגר כן, ע"י מנחם מיינון מלוה ע"ו), הרי מבואר מזה שבאמת עיקר מצות הספירה יש לה שייכות עם הקרבן העומר והבאתו דוקא, ולא רק לסימן של יום הבאתו שהוא ששה עשר בניסן.

ואפשר לבאר וליתן טעם על קריאת קרבן מנחה זה בשם עומר, ועל המצוה להביאו ביום השני ליציאתנו ממצרים שהוא ששה עשר בניסן, ועל זכותו הגדול של מצות העומר שבשכילו נתן להם את הארץ, ובכמה דורות הצילנו וגאל אותנו השי"ת בזכות מצות העומר, כמבואר במדרש הנ"ל,

מה שלא מצינו כ"כ בשאר הקרבנות והמנחות אף שהיו מרובים יותר מהעומר, שמהעומר הקריבו על המזבח רק הקומץ, והשאר היה נאכל לכהנים (כמטאור גמטה מנחם ס"ז נ"י), ועד כדי כך שאמרו במדרש הנ"ל על העומר דעל זה נאמר ואתה את בריתי תשמור, ואיזה זה מצות העומר.

ובספר החינוך מצוה ש"ב כתב טעם על הבאת העומר, כדי שנחבונן מתוך המעשה, החדש הגדול שעושה הקב"ה עם בריותיו לחדש להם שנה שנה חבואה למחיה, לכן ראוי לנו שנקריב לו ב"ה ממנה, למען נזכיר חסדו וטובו הגדול טרם נהנה ממנה, יעו"ש, ובמצוה ש"ו כתב בטעם ספירת העומר, לפי שכל עיקרן של ישראל היא התורה, והסיבה שנגאלו ממצרים היתה כדי לקבל התורה, כמו ש"כ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, והוא עיקר גדול להם יותר מיציאתם מעבדות לחרות, לכן נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד, כי המנין מראה כי כל ישעו ותפצו להגיע אל הזמן ההוא, וזהו שאנו מונין לעומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו להגיע אל הזמן ההוא, כי כל זה מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן; ואם תשאל א"כ למה אנו מתחילין ממחרת השבת ולא מיום ראשון, התשובה, כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים שהוא אות ומופת בחידוש העולם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום דבר אחר, ואין לומר היום כך וכך ליום ב' של פסח, שאין החשבון ראוי לומר ליום ב' של פסח, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ב"ה

היה ג"כ מזון רוחני לחם אבירים, שנבלע בכל האברים (כמו"ט כ"ו צומא ע"ה ע"י"ט), וכל זה בא לידם בלי שום עזר וסיוע מכן אדם אלא ישר מן השמים, והיו עוסקים בתורה ועבודת השי"ת במנוחה ושלחה בלי שום עמל וטורח לפרנסתם ולמחייתם, ובזה ראו כולם והכירו וידעו נאמנה כי הכל בא להם מיד השי"ת שהוא הזן ומפרנס ומכלכל אותם בכבוד ונחת; וכן התמיד הדבר ארבעים שנה במדבר הגדול והשמש באין חריש וקציר ושום צומח, כדי להשריש בלבם האמונה הטהורה והבטחון החזק, כי השי"ת הוא המשגיח על כל בריותיו מקטנם ועד גדולם לזונם ולתת להם כל צרכיהם.

אבל עכשיו כשינסו לארץ, ויפנו איש איש לנחלתו ולשרהו לעבדה בחרישה זריעה וקצירה ודישה וכל עבודה בשדה, והארץ תתן יכולה ועץ השדה יתן פריו ויתברך במעשה ידיו, ועל ידי זה אפשר שלפי הטבע תתרופף מעט מעט האמונה ויתלש הבטחון הלך וחסר, וכל מה שראו בעיניהם בהיותם במדבר, יעומעם במשך הזמן וישכח מלבותם, וברבות הזמן יוכל לעלות על דעת האדם ח"ו לומר, כי בכח וכחיל יגבר איש, ויד חרוצים תעשיר לאסוף הון רב, וממילא ירפו ידיהם מן התורה לעשותה ארעית ומלאכתם קבע ועיקר חלילה, ומטעם זה נצטוו משה מהקב"ה ליתן צנצנת אחת מלוא העומר מן למשמרת, ככתוב בפרשת בשלח (שמות ט"ו), ובימי ירמיהו כשהיה מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן ואמר להם אתם ראו את דבר ה', שמעו לא נאמר, אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו, כמבואר כ"ו במכילתא והובא שם ברש"י.

ושמצות הספירה היא לא רק ליום הבאת העומר, אלא גם לעצם מצות הבאתו והקרבחו, וכמו שאנו מונים ומכרכים על ספירת העומר, וכך וכך בעומר, ומצוה זו היא עיקר ושורש גדול באמונת השי"ת והשגחתו הפרטית.

דאיחא כאן במדרש רבה: אמר ר' ברכיה, אמר הקב"ה למשה, אמור להם לישראל כשהייתי נותן לכם את המן, הייתי נותן עומר לכל אחד ואחד מכם, הרא הוא דכתיב עומר לגולגולת, ועכשיו שאתם נותנים לי את העומר אין לי אלא עומר אחד מכולכם, ולא עוד אלא של שעורים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם והבאתם את עומר, ע"כ, וכן הוא בווהר אמור (דף ז"ו) בזה הלשון: אמר קודשא בריך הוא, אנא יהבית לכו מן במדברא מההוא אתר דאקרי שמים, דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ואתון מקרבין קדמוהי שעורים, ע"כ.

מבואר מכאן, שהקרבת העומר יש לו קשר ויחס עם עומר המן, כי לא אמרו כן בשאר הקרבנות והמנחות שגם בהם היה שיעור עומר שהוא עשירית האיפה, ורק על הקרבת העומר אמרו כן.

והענין בזה הוא, כי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, הוריד להם הקב"ה את המן יום יום עומר לגולגולת לחם מהשמים, ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר, וביום הששי נתן להם לחם משנה שני העומר לאחד, ואמרו במכילתא (פ"ג) ובגמרא עירובין (פ"ג ז'), מכאן אמרו האוכל במדה זו הרי זה בריא ומבורך פחות מכאן מקולקל במעים, יותר מכאן הרי זה רעבתן, ובכל מקום מסעיהם וחניותם, ירד להם המן ישר מן השמים מוכן ומזומן תיכף לאכילה, ואף שהיה מאכל גופני שטועמים בו כל הטעמים,

אולם כיון שצנצנת המן היתה עומדת לפני ולפנים בקודש הקדשים, ולא יראה לעיני כל, גם אין בזה שום פעולה מעשית מצד העם שיעשה עליהם הרושם המקווה בפנותם למלאכתם בשדה וכרם - לזאת באה ג"כ המצוה הזאת של העומר, וצונו בזה השי"ת, כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והניף את העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן, ולכוננה זו קראה התורה את הקרבן הזה בשם עומר, שיהיה לזכרון המן שהיה במדבר מרת העומר לגולגולת, וזמן הבאתו הוא ממחרת השבת שהוא ששה עשר בניסן, שאז פסק המן, כמו שנאמר (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הזה, וישבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא, ובגמרא קידושין (ל"א א) אמרו: כשבעה באדר מת משה ופסק המן מלירד, והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן, ומאז כבר התחילו לאכול מתבואת הארץ - לכן נצטוו ישראל שלא לאכול משום תבואה חדשה, גם שלא לקצור, עד אשר יביאו בששה עשר בניסן את עומר ראשית קצירם אל הכהן להניפם לפני ה', ואמרו בגמ' (סוכה ל"ז ב' ומנחות ס"ז א) מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, נלמי שארבע רוחות שלו, מצוה זו אנו עושים לשמו, כן מראה בהנפתו - רש"י סוכה שם], לאמר, דזה העומר של שעורים שהוצאנו מן הארץ ע"י עבודה ועמל ורוב טורח ויגיעה - אנו מודים ואומרים שהוא כולו להשי"ת בורא שמים וארץ וארבע רוחות, ורק לה' הארץ ומלואה, וכמו עומר המן שהיה יורד מהשמים, היה

כולו מיד השי"ת, כן גם העומר הזה שאנו מקריבים, אנו מיחסים ומכירים שהוא כולו מיד ה' המוציא לחם מן הארץ להחיות בהם נפש כל חי.

ולזה הטעם באה מצוה זו ביום ט"ז בניסן שבו נפסק המן, כדי להסמיך עומר זה לעומר המן, לומר שאלו שני העומרים שניהם שוים כאחד, שהם כולם רק מיד ה', וכן שוים הם גם לענין הזה - דכשם שבמדת המן שהוא עומר לגולגולת, אמרו בזה בגמ' (עירובין דף פ"ג ב'), שהאוכל במדה זו הוא בריא ומבורך, יתר על כן רעבתן, כמו כן צריך להתנהג גם באכלנו מלחם הארץ, שתהא האכילה במדה וכדי שביעה ולא כרעבתן, אלא רק במדה הנכונה להיות בריא ומבורך.

וענין ההנפה שחזרה עליו התורה כמה פעמים: והניף את העומר לפני ה', ממחרת השבת יניפנו הכהן, ועשיתם ביום הניפכם את העומר, וספרתם לכם וגו' מיום הביאתכם את עומר התנופה, וכאילו עיקר הקרבן הוא מעשה התנופה, וכן מצינו בלשון הגמ' (ר"ה דף ל') התקין ר"י בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, הרי שיחסו אותו היום ליום הנף, על שם עומר התנופה, וצריך להבין מה נשתנה הנפה זו משאר הנפות שהיו במקדש גם בשאר איזו קרבנות, (מטאור נמשנה, מנחות דף ס"ז א' יעו"ט), גם ברוב המנחות לא היתה תנופה, ומה הענין כאן שהודגש כל כך בקרבן הזה ענין ההנפה דוקא.

ואפשר בזה, דכשהיו ישראל במדבר, הלא היו ניזונים בלחם מן השמים שהיה לחם רוחני מזוקק ומזוכך אשר ממקום קדוש יהלך, והוא לחם אבירים, לחם שמלאכי השרת היו אוכלים אותו (כדליתא מומא ע"ה), ועכשיו כשיכנסו לארץ יצטרכו לאכול לחם מן הארץ, שהוא מזון מגושם, נמצא שירדנו בזה חלילה הרבה מדריגות למטה ממה

נמצא לפי זה שהאיש הישראלי מעם הקודש, מסוגל על ידי עבודתו בקודש להיות מניף ומעלה את החומריים הגשמיים והארציים, להעלותם ולזככם להיותם שמימיים, וכשם שהעומר הזה הבא מהארץ, והוא מן השעורים שהוא יותר חומרי וגשמי, דעיקרן למאכל בהמה [וכדאיתא בפסחים ג' ב': אמר להם שעורים נעשו יפות, אמרו ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים, דכתיב השעורים והחבן לסוסים ולרכשן], ועל ידי זה שנעשה מצותו בעומר התנופה, מתעלה להיות קדוש ורוחני כמו עומר המן שירד מן השמים, כמו כן יכול האדם להעלות את הלחם הבא מן הארץ ולקדשו להיותו לחם מן השמים, ואם כן אין זו ירידה לנו במה שנכנסנו לארץ לאכול מפריה ולשבוץ מטובה, אלא אדרבא עילוי ושבח הוא לנו להעלות את הגשמי לרוחני, ולכן באה המצוה הזאת שתחילת הקצירה יביאו למקדש אל הכהן להניף אותו שם, להורות לנו את התפקיד המוטל על איש ישראל, לקדש את עצמו עד שגם מאכלו וכל דבריו הגשמיים יתעלו ויתקדשו על ידו, ולכן קראה התורה למנחת שעורים זו - עומר התנופה, אשר יונף ואשר יורם להעלותו לטהרת הקודש והמקדש.

והנה במצות קצירת העומר והבאתו והקרבתו, היו ישראל מתעסקים בו בעסק גדול ובעם רב, כי הרי כולם היו בירושלים כליל חמשה עשר, באכילת הפסת, וממילא נשאר רובם גם כליל ט"ז בשעת הקצירה, שהיתה נקצרת בעסק גדול, כדאיתא במשנה (מנחות ס"ה א'), וגם נשאר למחרתו ביום ט"ז כדי להקריב עולות נדבה, או מי שלא הביא ביום ראשון עולת ראייה ושלמי חגיגה, ומתוך כך נעשית בעם רב ביותר, וכן נעשה

שהיינו במדבר, ובאמת הלא אורח חיים למעלה להשכיל, ובענין הזה אין לך ירידה גדולה מזו; אלא דאמנם שאיש הישראלי לפי גודל נפשו ורוממות נשמתו, כשהוא מתקדש בקיום התורה והמצוות כראוי, או הוא בבחינת משכן ומקדש ה', כמבואר בחז"ל ובספרים הקדושים, וכמוש"כ בספר נפש החיים (שער א' פ"ד, ונהגה"ה סג) וז"ל: ולכן האדם מעם הקודש שכולל כל סדרי בראשית וסדרי המרכבה כלל הבריאה כולה, והוא גם רוגמת ותבנית המשכן והמקדש וכל כליו וכו', וענין הקודש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן וכו', אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' ית"ש, עיי"ש שהאריך בענין זה; ובאופן זה אף כשהאדם אוכל וניזון מגידולי הארץ, הוא מעלה אותם מגשמיות לרוחניות ומארציים לשמימיים, וכמוש"כ רבינו משה חיים לוצאטו זצ"ל בספרו מסילת ישרים (נפיק כ"ו) וז"ל: והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו, אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש, וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה, ואמרו ז"ל כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים וכו', והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן כמקדש וכמזבח כו', ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן שעולה על גבי האישים, כי וודאי שיהיה נחשב לעלוי גדול אל אותם הדברים שהיו עולים על גבי המזבח כו', כן המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עלוי הוא להמאכל ההוא ולמשתה ההוא, וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש, והוא הענין שאמרו עליו ז"ל (ממוטט ק"ה) כל המביא דורן לתלמיד חכם כאילו הקריב ביכורים, עיי"ש מה שהאריך עוד בענין זה.

מתחילת הקצירה עד ההבאה בטורח ועמל רב, כמו שאמרו כאן במדרש רבה, בא וראה כמה היו ישראל מצטערין על מצות העומר, דתנינן תמן (נמשנה ממנו דף ס"ו) קצרוהו ונתנוהו בקופה והביאוהו לעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים בקנים ובקלחות היו חובטין אותו כדי שלא יתמעך, נתנוהו לאכוב והאכוב היה מנוקב כדי שיהי האור שולט בו, שטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו, נתנוהו לריחים של גרוסות, כל כך למה, כדי להוציא ממנו עשרון שהוא מנופה ביי"ג נפה, ע"כ, ולכוונה זו הייתה המצוה הזאת נעשית בעסק גדול ולא להביא עשרון מן העשוי ונגמר כבר, כמו שאר המנחות, כדי שע"י העסק והטורח יפעול על

לבם הכוונה הרצויה העילאית של קרבן זה (*). ומטעם זה הטילה התורה ג"כ מצוה נוספת של הספירה לעומר, כי עמדה תורה על סוף דעתו של אדם, שאין די בעשיית הקרבן בעצמו - שנגמר בזמן מסויים בליה אחת ובאיוו שעות ביום - להשפיע על האדם ולהשרישו באמונה ובטחון ככל מעשה ידיו ובכל עבודתו, כי האדם הוא בעל חומר החי בעולם גשמי וחומרי, ומסובב כל מיני מונעים ומטרידים העלולים להשכיח מלבו רוממות רוח הקדושה שהשיג באותו יום התנופה - לכן הטילה התורה בזה מצוה נוספת על כל אתר ואחד מישראל, לספור ולמנות משך שבעה שבועות כל יום ויום לזה העומר, ולבטא בפיו היום כך וכך לעומר,

(* והנה התורה כתבה בכאן, והניף את העומר לפני ה' לרצונכם, וכבר דקדקו בזה מה שנאמר כאן "לרצונכם" מה שלא נאמר כן בשאר קרבנות צבור, ובספרא כאן איתא: לרצונכם, אין כופין את הצבור על כרתו, ע"כ, והנה הר"ש משנץ כתב על זה, דאין באין עליהן בית דין לקיים מצוות אלא ברשות וברצון, כי גנאי הוא לקרבן צבור להיות קרבן בהכרח אפילו אמרו רוצין אנו, עכ"ד, והקשו עליו דהא איתא בספרי פרשת פנחס דכופין על התמידין, ובמנחת חינוך (מצוה ש"ב) כתב ג"כ על זה, דהוא חידוש גדול, דעל כל קרבנות צבור כוראי כופין, אלא דנראה דגבי כל הקרבנות דרשינן יקריב אותו בעל כרחו, וכתוב לרצונו, הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, אבל כאן דכתיב לרצונכם לחוד, א"כ נראה דבעינן רצון גמור, והביא בשם ספר זית רענן דעמד בזה וכתב דאף שעל כל תמידין ומוספין כופין, אבל העומר לפי שהוא מתיר החדש לא יתשללו בו, ולכן אין כופין עליו, כמו שאין כופין על חטאת משום דבא לכפרה, ועיי"ש במנ"ח מה שעמד על דברי הוית רענן בזה, עכ"פ מבואר דכאן יש לימוד מיוחד שצריך להיות הקרבן ברצון גמור, ושאינו משאר קרבנות דסגי בכופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

ולפי מה שביארנו דכל עיקר קרבן העומר הוא כדי שיהיה זכרון עומר המן לנגד עיניהם, איך שניונו מיר ה' בלחם רוחני במדה ובמשקל דבר יום ביומו, ושכן יכוונו הם במעשיהם וברעתם לחיות חיים רוחניים, וישליכו על ה' כל ייבם ולשים באלקים בטחונם להיות רק עבדי השי"ת לשמור מצוותיו חוקיו ותורותיו בשבתם על אדמת הקודש, ולעמוד תמיד ברום מעלתם כאותו הזמן שהיו במדבר, דור רעה ממלכת כהנים וגוי קדוש, אם כן צריכים ליתן דעתם ומחשבתם על כוונה זו בשעת ההבאה והקרכת הקרבן, ואם לא ישימו לבם על כוונה זו, או לא נחמלא תכלית הרצון בקרבן זה, ולכן כתבה התורה כאן לרצונכם, היינו לדעתכם, שתתנו דעתכם ולבכם על ענין הקרבן הזה, מה טיבו ומהותו ומהו הרצון הנדרש ממנו, ולכן אינו מועיל על זה כפיה, שהיא שייכת רק על המעשה בעצמה ולא על המחשבה והדעה, ובוה שינתה התורה את הקרבן הזה משאר תמידים ומוספין, דשם אין הרצון, אע"פ שהוא כוראי מעולה, מעכב בדיעבד, אבל כאן דעתם ולבם במצוה זו, היא מעיקרי המצוה, ולכן הרצון מעכב בזה גם בדיעבד, וצריך שיהיה ברצונם הגמור, וכדאיתא בספרא.

כדי שיחזור וישתמש בפנימיות לכו ונפשו ענין זה של קרבן העומר, שהוא לזכרון עומר המן שהקב"ה פירנס אותנו ישר מן השמים בלי שום פעולה וסיוע של האדם כלל וכלל, ומתחילים לספור מיום ששה עשר בניסן שבו פסק המן, וממשיכים ברציפות לספור עד חג השבועות זמן מתן תורתנו הקדושה, אשר בזכות התורה נתן לנו הקב"ה את המן, כדאייתא במכילתא (פ' גמל) לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, וכמו כן צריכים אנו לכוון דעתנו שאנחנו ניוונים רק מיד הקב"ה, כמו באותו הזמן של ירדת המן, לתכלית לימוד התורה וקיום המצוות ועבודת ה', ולענין זה נצטוינו לספור ספירת העומר מיום ששה עשר בניסן עד יום קבלת התורה.

ולפי האמור שהבאת העומר בששה עשר בניסן יש לו קשר ושייכות עם עומר המן, אפשר להבין גם החידוש מה שאמרה תורה כאן: ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו וגו', ומנחתו שני עשרונים סולת וגו', הנה זה הקרבן היחידי שהצריכה התורה להביא עמו מנחה כפולה של שני עשרונים, מה שלא מצינו כן בכל הקרבנות שמביאים מנחה לכבש רק עשרון אחד, וכן כתבו רבותינו בעלי התוספות על התורה: אמרו רז"ל זה חלוק מכל שאר כבשים, דאין לך כבש בתורה שיהא במנחתו יותר מעשרון, אבל מן הניסוך אינו חלוק כדכתיב ונסכה יין רביעית ההין, ע"כ, ולא כתבו בזה שום טעם למה באמת נשתנה קרבן זה לכפלו בשני עשרונים, ולפי האמור שהבאת העומר הוא כנגד עומר המן, ולכן הוא נקרא מנחת העומר, יתכן להבין שמטעם זה אמרה תורה להביא כאן מנחה כפולה של שני עשרונים, כנגד המן שבערב שבת נתן להם השי"ת לחם משנה שני העומר לאחד, שהם שני עשרונים, ולעומתו יביאו גם כאן שני עשרונים, כדי

להשוותו לסדר ומנהגו של המן שהוריד להם לצורך שבת ויו"ט לחם כפול, שני העומר לאחד.

ולפי המבואר שתכלית כוונת מצות העומר, וכן מצות ספירת העומר, הוא שישראל ישימו תמיד נגד עיניהם ולבם את מצבם בזמן אכילתם את המן במדבר, שהוא יסוד ושורש האמונה והבטחון בהקב"ה, ושכל ימי חייהם ילכו ויתנהגו כאותן הימים, הן במזונם ומחיייתם שיהיה במדה והסתפקות, והן לקדש עצמם בכל דבר עד שיתעלו על ידם גם כל הדברים הארציים להיותם רוחניים עילאיים, ובוזה יהיו תמיד באמונה ובטחון לכלכל כל מעשיהם רק לתורת ועבודת השם, כאותו הזמן של הארבעים שנה שהיו במדבר והיו סמוכין על שולחן אביהם, וכמבואר כ"ז לעיל - יובן ויונח לנו ע"פ זה מה שהפליגו חז"ל בזה המצוה וזכותה כל כך, עד שאמרו שבזכות מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, ובזכותה זכו ישראל לירש את הארץ, והיא שהצילנו בימי גרעון, ועמדה להם בימי חוקיהם ובימי יתזקאל ובימי מרדכי ואסתר, וכמבואר כ"ז בדברי חז"ל המובאים בריש דברינו, כי אמנם המצוה הזו הנעשית בכוונתה הרצויה ומילוי תכליתה, גדולה היא שעל ידה יזכו ישראל לירש את הארץ ולהצילם מכל צרותם ולעמוד להם לעזרתם. וע"פ זה יש ליתן ג"כ טעם על מה שאמרו בגמרא (מנחות ס"ו), במצות ספירת העומר מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי, ולכאורה מה טעם במנין כפול, הלא ממנין הימים נדע גם מנין השבועות, וכעין שהקשו בגמ' (קידושין י"ז) על מה שאמרו שם כמה מעניקים לו [לעבד עברי] חמש סלעים מכל מין ומין [מצאנך מגרנך ומיקבך] שהם חמש עשרה סלעים, דברי רבי מאיר, ומקשה בגמ',